

Viestintä ja yhteiskuntasuhteet
Lång Ossi

29.4.2020

Julkinen

Säteilyturvakeskuksen neuvottelukunnan kokous

Aika 10.30 – 12.30

Paikka Skype

Osallistujat Neuvottelukunnan jäsenet Päivi Sillanaukee (klo 11.42 alkaen), Oras Tynkkynen (klo 11.00 alkaen), Marja Lehtimäki, Pauli Forma ja Markku Heikura (pj) sekä STUKin edustajana Petteri Tiippana ja sihteerinä Ossi Lång. Asiantuntijoina kokoukseen kutsuttu Jussi Heinonen, Kaisa Koskinen, Kirsi Alm-Lytz, Tommi Toivonen, Sampsa Kajaluoto, Karim Pelttonen ja Pia Vesterbacka.

1 Kokouksen avaaminen, todetaan läsnäolijat

Todettiin läsnäolijat.

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

2 STUKin yleistilanne

Petteri Tiippana kertoi Säteilyturvakeskuksen toiminnasta koronatilanteessa. Tilanne on muuttanut johtamisen ja työn organisoinnin käytäntöjä, mutta valvonta jatkuu ja STUK kykenee hoitamaan tehtävänsä koronatilanteesta huolimatta.

STUKin sisäisen koronaryhmän perustamisesta päätettiin heti tilanteen alkuvaiheessa. Erytystä huomiota ovat vaatineet valmiuden säilyttäminen, viestintä ja IT-ratkaisujen toimivuuden varmistaminen. Turvallisuudesta on huolehdittava kaikissa tilanteissa. Jatkossa STUKin on tarkastettava koronatilanteen vaikutuksia myös pidemmässä aikahorisontissa: miten korona vaikuttaa yhteistyöhön kansainvälisesti, säteily- ja ydinturvallisuuteen ja niiden valvontaan.

STUK teki etätöiden onnistumisesta ja tilanteenhoitamisesta myös henkilöstökyselyn maaliskuussa: ongelmia ovat olleet lähinnä arjen ja työn yhteen sovittaminen, ergonomia, tietoliikenneyhteyksien ajoittaiset häiriöt. Kyselyn perusteella etätöihin siirtyminen ja sisäinen viestintä ovat onnistuneet hyvin. Huhtikuussa tehdyssä hyvinvointikyselyssä kävi toisaalta ilmi, että tilanne on myös lisännyt stressiä ja huolta omasta sekä läheisten hyvinvoinnista. Työnantaja on pyrkinyt tarjoamaan tukea, jotta arjen ja työn yhteensovittaminen onnistuisi poikkeuksellisessa tilanteessa.

STUK on myös tarjonnut virka-apua sosiaali- ja terveysministeriölle ja Huoltovarmuuskeskukselle.

Poikkeustilanne on myös mahdollisuus oppia ja kehittää toimintaa esimerkiksi valmiustilanteissa. Poikkeuksellisen kevään opetukset tullaan dokumentoimaan ja opetukset uusista työtavoista ja valmiustoiminnasta analysoidaan kesän aikana.

Viestintä ja yhteiskuntasuhteet
Lång Ossi

29.4.2020

Julkinen

3 Kevään teemakeskustelujen yhteenveto

Neuvottelukunnan jäsenet ja STUKin johtoryhmä, apulaisjohtajat sekä johtavat asiantuntijat ovat kevään aikana käyneet pienryhmäkeskusteluja seuraavista teemoista:

Muutosjohtaminen ja viestintä: Forma, Koskinen, Peltonen

Ryhmässä oli keskusteltu, millaista johtajuutta muutosten läpivienti organisaatiossa vaatii. Tunnistettu, että strategian ymmärrettäväksi ja merkitykselliseksi tekeminen yksilötasolla on tärkeää ja organisaatiokulttuurilla on iso merkitys muutosten onnistumiselle. Johdolta odotetaan suunnan näyttämistä, vision kertomista sekä henkilöstön rohkaisua ja osallistamista muutokseen. Muutosten resurssointi on tärkeää. Tavoitteena tulisi olla, että jokainen työntekijä voi tunnistaa itsensä ja oman paikkansa muutoksessa. Olennaista muutoksessa ja sen viestinnässä on myös se, mistä tai minkä tekemisestä luovutaan.

Pienreaktorien riskitasot: Tynkkynen, Alm-Lytz, Virolainen, Routamo, Tuomainen

Keskustelun pääteemana oli STUK:in rooli yhteiskunnallisessa SMR-keskustelussa, jota on avattu tarkemmin tammikuussa julkaistussa raportissa "Edellytykset pienreaktorien turvalliselle käytölle". Turvallisuus ja lainsäädännön mukaan toimiminen on ensisijaista. Samaan aikaan STUKin on toimittava myös mahdollistavana viranomaisena. Keskusteltiin yleisesti, ettei pienreaktorien kaupallisesta elinkelpoisuudesta ole vielä varmaa tietoa, ja näin ollen on epävarmaa, tuleeko reaktoreja koskaan Suomessa luvitettavaksi. Pienreaktorien yhteiskunnallisesta hyväksyttävyydestä ei Suomessa ole vielä juurikaan käyty keskustelua. Keskeinen rooli yhteiskunnallisen keskustelun käynnistämisessä ja käymisessä on ministeriöillä. Virastojen kannalta olennaista on siinä tapauksessa olla ministeriön vuorovaikutuksessa, jotta viraston kannalta relevantit asiat nousevat keskustelussa esiin. Pienreaktoreiden riskimerkityksen ymmärtämiseen tarvittaisiin tutkimusrahoitusta (onnettomuuksien radiologiset vaikutukset lähiympäristössä).

Terveysriskien suhteuttaminen: Sillanaukee, Vesterbacka, Peltonen, Tiippana

Ryhmä oli keskustellut terveysriskeistä ja niiden suhteuttamisesta eri hallinonaloilla sekä erilaisten terveysriskien vertailemisesta viranomaisviestinnässä. Riskeistä puhuttaessa tulisi huomioida myös asioiden keskinäisriippuvuudet. Esimerkiksi terveysriskit – talous – hyvinvointi. STUKin toimialan riskien (radon, UV, onnettomuuksien säteilyvaikutukset terveyteen) vertaaminen muihin terveysriskeihin – ja osin myös keskenään – on haastavaa, koska terveysriskejä arvioidaan paitsi tilastollisesti myös epidemiologisesti. Toisaalta riskin todennäköisyys ja vaikutus voivat vaihdella merkittävästi. Kansalaisten olisi kuitenkin tärkeää ymmärtää ja suhteuttaa terveysriskit oikein, jotta terveyteen ja hyvinvointiin eniten vaikuttavilta riskeiltä osataan suojautua.

Koronakriisi tarjoaa tärkeitä opetuksia terveysriskien viestintään sekä varautumis- ja valmiustoimintaan. Säteilyvaaratilanne ja koronaepidemia ovat riskeinä samanlaisia siinä mielessä, että kansalaiset voivat omilla toimillaan pienentää riskiä.

Viestintä ja yhteiskuntasuhteet
Lång Ossi

29.4.2020

Julkinen

Koronaepidemia on myös näyttänyt, että luottamus viranomaiseen on kriisitilanteessa korvaamattoman tärkeää. Viranomaisten ohjeiden on perustuttava asiantuntijuuteen.

Viranomaisvalvonta ja digitalisaatio: Heikura, Heinonen, Keinänen, Toivonen

Ryhmä oli keskustellut pääosin STUKin digitalisaation ja tiedonhallinnan tavoitteista. Prosessien yhtenäistäminen tulee olla tavoitteena, koska se mahdollistaa digitalisaation tavoitteiden toteutumisen. Kehittämistoiminnassa on oleellista selvittää, mitkä asiat vaativat omaa kehityspanosta ja mihin löytyy valmiita ratkaisuja – tavoitteena tulisi olla olemassa olevien ratkaisujen hyödyntäminen ja omien räätälöityjen ratkaisujen käyttö vain erityistarpeisiin. On myös tärkeää tunnistaa mitkä omat kyvykkyydet ovat ja millaisiin kehityshankkeisiin ja rakenteisiin omat vahvuudet riittävät. STUKissa on tapahtunut kehitystä ekosysteemiajattelussa. Ekosysteemien ja niiden hyödyntämisen tulee lähteä asiakaslähtöisyydestä. Tavoiteasetannassa ja sen viestinnässä olennaista on selkeyttää se, mitä tavoitteet toteutuessaan konkreettisesti organisaatiolle ja sen ihmisille tarkoittavat, ja mitä niiden toteuttaminen edellyttää (kyvykkyydet, resurssit ja työn tekemisen tavat).

Markku Heikura kertoi myös Verohallinnon kokemuksia kehitystyöstä ketteriä menetelmiä hyödyntäen.

Yhteiskunta kestää häiriöt: Lehtimäki, Vesterbacka, Peltonen, Tiippana

Ryhmä oli tutustunut SPR:n toimintaan yleisesti ja erityisesti valmiustoimintaan kotimaassa. Keskusteltiin järjestöjen roolista kriisien hoidossa, mihin koronapandemia tarjosi ajankohtaisen esimerkin. Keskusteltiin toiminnasta kriisissä, jossa sekä autettavat että auttajat joutuvat kriisin vaikutuksen kohteeksi: tilanne edellyttää johtamisvalmiutta, viestintää ja hyvää tilannekuvaa. Tiedonkulun varmistaminen valmiustilanteessa toimivien organisaatioiden välillä on erittäin tärkeää.

Lehtimäki kertoi myös SPR:n kokemuksista koronatilanteen aikana. SPR:llä on kyky tuottaa merkittävää materiaalista apua ja mobilisoida vapaaehtoisia auttajia. Järjestöyhteistyön hyödyntäminen poikkeusoloissa edellyttää etukäteistä sopimista rooleista ja tehtävistä ja varautumista.

STUKin ja yhteiskunnan valmiuden ja varautumisen kannalta olennaista on varmistaa, että STUKin tehtävä ja vastuut ovat selvät muille toimijoille. STUKin tehtävien ja vastuun laajuutta (säteilyn terveysvaikutukset vs. säteilyvaaratilanteen laajemmat seuraukset yhteiskunnalle ja yksilöille esim. psyko-sosiaaliset vaikutukset) tulee jatkossa pohtia. Joka tapauksessa järjestöyhteistyön tiivistäminen ja STUKin tuki järjestöjen varautumiselle on potentiaalinen tulevaisuuden kehittämisaalue.

Kevään aikana koronaepidemia on laittanut yhteiskunnan varautumisen ja valmiuden sekä viranomaisten kriisiviestinnän puntariin. Tilannekuva on tärkeä osa päätöksentekoa, mutta kriisin aikana tilanteet kehittyvät nopeasti ja tilannekuva voi olla myös epävarma tai osin virheellinen. Harjoittelu on tärkeää, sillä vastaavat kriisijohtamisen haasteet olisivat läsnä myös säteilyvaaratilanteessa. Toisaalta, vaikka eri maiden viranomaisilla olisi täysin sama tilannekuva, tulisivat ne todennäköisesti tekemään sen perusteella erilaisia suosituksia – tämä on viestinnällinen haaste.

Viestintä ja yhteiskuntasuhteet
Lång Ossi

29.4.2020

Julkinen

4 **Keskustelu: suositukset strategian toteuttamiseksi**

Petteri Tiippana summasi keskustelua ja havaintojaan pienryhmätapaamisten yhteenvedoista seuraavasti:

- Muutosjohtamisen kannalta olennaista on muutoksen syiden toistaminen organisaatiolle, tavoitteiden selkeys ja konkreettisuus (vaikuttavuus) STUKille ja stuklaisille. STUKin johtoryhmän osaamisarviontien tuloksista on arvioitava muutosjohtamisen kehitystarpeet.
- Pienreaktoreiden yhteiskunnallisen keskustelutarpeen tulevaisuuden kannalta olennaista on menossa olevien kansallisten ja kansainvälisten teknistaloudellisten selvitysten valmistuminen. Joka tapauksessa on hyvä kehittää ja ylläpitää viranomaisvalmiuksia arvioida ja mahdollistaa uusia teknologioita.
- Erilaisten terveysriskien suhteuttaminen onnistuu STM:n hallinnonalalla virastojen välisenä yhteistyönä. Riskien vertaileminen viranomaisviestinnässä on tehtävä huolellisesti viranomaisen riippumattomuus huomioon ottaen. Koronariskikeskustelu on hyödynnettävissä säteilyriskiviestinnässäkin.
- Digitalisaatiotavoitteiden edistämisen kannalta keskustelussa esiin nousseet asiat on pääosin otettu huomioon STUKin tiedonhallinnan tavoitetilassa, josta STUKin johtoryhmä on tehnyt juuri linjaukset. Kehittämisen resursoinnissa on oltava realistinen ja projektoinnissa on opittavaa muilta organisaatioilta.
- Yhteiskunta kestää häiriöt – olennaista on ottaa opit koronatilanteen kokemuksista (muun muassa varautuminen, valmiustilanteen hoitaminen ja johtaminen sekä viestintä), pohtia STUKin tehtävää ja vastuuta varautumisen ja valmiuden osalta sekä luoda edellytykset STUKin, SPR:n ja muiden olennaisten järjestöjen yhteistyölle säteilyvaaratilanteissa.

Tiippana kiitti neuvottelukuntaa ja johtoryhmän jäseniä hyödyllisistä keskusteluista

5 **Seuraavan kokouksen ajankohdasta ja aiheesta sopiminen**

Seuraava kokous järjestetään loka-marraskuussa.

6 **Kokouksen päättäminen**

Kokous päättyi klo 12.30.

Jakelu Säteilyturvakeskuksen neuvottelukunta, STUK-henkilöstö, STUK-verkkosivut